

РІШЕННЯ
разової спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії

Разова спеціалізована вчена рада
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

(повне найменування закладу вищої освіти (наукової установи),

_____ прийняла
рішення

підпорядкування (у родовому відмінку), місто)

про присудження ступеня доктора філософії галузі знань 03 Гуманітарні науки
(галузь знань)

на підставі прилюдного захисту дисертації "Неоміфологізм пізньої прози Доріс Лессінг"
(назва дисертації)

за спеціальністю 03 Гуманітарні науки 035 Філологія

(код і найменування спеціальності відповідно до Переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти)

" 05 " _____ лютого _____ 2024 року.

Проскуріна Наталія Юріївна _____ 1995 року
народження,

(прізвище, ім'я, по батькові (у разі наявності) здобувача)

громадянка _____ України _____

(назва держави, громадянином якої є здобувач)

освіта вища: закінчила у 2018 році _____

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна _____

(найменування закладу вищої освіти)

за спеціальністю 035 Філологія _____

(за дипломом)

Працює старшою викладачкою в

Харківському національному університету імені В. Н. Каразіна,

філологічний факультет, кафедра історії зарубіжної літератури і класичної філології, м.

Харків

(посада)

(місце основної роботи, відомче підпорядкування, місто)

з 2023 _____ р. до цього часу.

Дисертацію виконано у Харківському національному університету імені В. Н. Каразіна

(найменування закладу вищої освіти (наукової установи),

підпорядкування, місто)

Науковий керівник (керівники) Кравець Олена Миколаївна _____

(прізвище, ім'я, по батькові (у разі наявності),

кандидат філологічних наук, в.о. завідувача кафедри історії зарубіжної літератури і класичної
філології філологічного факультету

Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

науковий ступінь, вчене звання, місце роботи, посада)

Здобувачка має 9 наукових публікацій за темою дисертації, з них 2 статей у періодичних наукових

виданнях інших держав, 5 статей у наукових фахових виданнях України, 0 монографій
(азначити три наукові публікації):

1. Проскуріна Н. Ю., Кравець О. М. Рецепція творчості Д. Лессінг у сучасному науковому дискурсі. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Філологія. № 81. 2019. С. 58–63.
2. Проскуріна Н. Ю. Міфосвіт роману Доріс Лессінг «Ущелина». Закарпатські філологічні студії. Ужгородський національний університет. 2020. Т. 2, № 14. С. 222–228.
3. Proskurina N. Features of the characters' artistic image in the late prose and poetry by Doris Lessing (on the material of the dilogy "Mara and Dann" and poetry "In the long dark", "The Misfit"). Закарпатські філологічні студії. 2022. Vol. 2, no. 21. P. 248–252.

У дискусії взяли участь голова і члени разової спеціалізованої вченої ради та присутні на захисті фахівці:

1. ВАЩЕНКО Юлія Анатоліївна, кандидат філологічних наук (10.01.04 – Література зарубіжних країн), доцент, доцент кафедри історії зарубіжної літератури і класичної філології філологічного факультету Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, озвучила кілька зауважень:

1) Ставлячи під сумнів тематичний і жанровий підхід попередніх дослідників до періодизації творчості Д. Лессінг (с. 44), дисертантка виокремлює четвертий, «пізній» період її творчості з певними поетологічними і проблемними характеристиками. Із цього погляду постає питання про власне бачення авторки хронологічних меж і художньої сутності трьох попередніх етапів.

2) Порівняльний аналіз «пізніх» романів і поетичних творів Д. Лессінг як «внутрішньо контекстних», що міститься в останньому розділі дисертації (цілісному, досконало виконаному концептуально й стилістично), як видається, не відмінняє необхідності докладніше окреслити й зовнішній літературний контекст творчості письменниці, зважаючи на те, що результати аналізу пізніх романів Д. Лессінг, за твердженням дисертантки, зможуть визначити «подальші перспективи вивчення сучасної англійської літератури»

3) Дисертантка позиціонує Д. Лессінг як письменницю, чиє ім'я «увійшло до канонів постмодерністської літератури й класики феміністичного роману» (с. 23) й водночас висновує, що «конститутивного значення набуває рецепція авторкою первісного буття, типологічно близька до первісного міфу» (с. 208), мотиви пошуку самості й структурування художнього світу бінарними опозиціями (тобто міфологічні аспекти, актуалізовані модернізмом), а також підкреслює орієнтацію письменниці на екзистенціалізм (с. 208). Між тим урахування динаміки літературного процесу початку ХХІ століття в напрямку постструктуралістського розвінчання архаїчного міфу та створення власного постмодерністського міфу сучасності також потребувало б теоретичного обґрунтування в дисертації. Бо виокремлені дисертанткою в ході аналізу пізніх романів Д. Лессінг риси (як-от постмодерна концепція простору з девальвацією сакрального і профанного, постмодерністська багатозначність есхатологічного міфу й деконструкція біблійних мотивів, трансформація семантики бінарних опозицій, рецепція історичного міфу Першої світової війни в параметрах поєднання явно фікційного і суто документального, постструктуралістське осмислення існування крізь призму текстуальності, інтертекстуальність в її різних формах, ігрова свобода інтелектуального і образного моделювання світу, створення власного антропогенного міфу) спонукають до концептуалізації специфіки неоміфологізму пізніх романів Д. Лессінг як складного поєднання ознак модерністської реміфологізації та постмодерністської деміфологізації, деконструкції міфу (за принципом «черепиці» або «мозаїки»). Такий акцент збагатив би загальні висновки дисертації.

4) Питання чи дійшла дисертантка висновків щодо співвіднесення категорій

неоміфологічного і фантастичного.

Наприкінці дискусії Ващенко Ю. А. підкреслила, що авторка кваліфікаційної роботи Проскуріної Н. Ю. заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 03 – Гуманітарні науки за спеціальністю 035 – Філологія.

2. ВИСОЦЬКА Наталія Олександрівна, доктор філологічних наук (10.01.04 – Література зарубіжних країн), професор, професор кафедри літератури Київського національного лінгвістичного університету, висловила окремі міркування та зауваження, що виникли під час прочитання роботи: 1) Простежується певна схильність дисертантки до повторів, яка спостерігається упродовж всього тексту аж до дослівного повторення того самого фрагменту на с. 201. Так, підсумки кожного підрозділу спочатку формулюються в самому його «тілі», далі виносяться у розлогі висновки до нього та до розділу в цілому.

2) Побажання щодо встановлення більш щільних зв'язків між теоретичною та практичною частинами роботи, чому сприяла б розвиненіша система перехресних посилань. Третій підрозділ варто було б доповнити матеріалами про поточний «просторовий поворот» у гуманітаристиці, спираючись на ідеї А. Лефевра, Е. Соджи, Б. Вестфалю, Р. Таллі та ін.

3) Події першої частини діалогії вільно «нанизані» на один з найпопулярніших у культурі хронотоп великої дороги, який у наданому йому письменницею пост-апокаліптичному реєстрі резонує зі своїм еквівалентом, представленим у відомому романі американця К. Маккарті «Дорога» (2006). Хотілося б дізнатися думку авторки з приводу сходжень та розбіжностей між цими двома версіями пост-катастрофічного руху.

4) У науці про літературу відсутній консенсус щодо семантичного наповнення поняття «мотив», хотілося б довідатися у дисертантки, на думку кого з фахівців вона спиралася у його розумінні.

5) Дослідження виграло б від розширення теоретичної бази, куди могли б увійти концепти «колективної пам'яті» М. Альббакса, розвідки П. Бурдьє, А. Ассман та ін.

6) Проблема жанрової природи пізніх творів Лессінг: «космічна проза», «speculative fiction», «м'яка фантастика», «чарівна казка».

7) Питання щодо співвідношення між Д. Лессінг та постмодернізмом, оскільки було заявлено про наявність його елементів, однак у роботі заявлено відсутність нівелювання сенсів та вторинності, притаманній постмодернізму.

Наприкінці дискусії Висоцька Н. О. підкреслила, що дисертація є завершеною самостійно виконаною науковою працею, а її авторка безумовно заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 03 – Гуманітарні науки за спеціальністю 035 – Філологія.

3. КРИНИЦЬКА Наталія Ігорівна, кандидат філологічних наук (10.01.04 – Література зарубіжних країн), доцент, доцент кафедри романо-германської філології Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка:

1) Підрозділ 1.1. «Художня спадщина Доріс Лессінг у вітчизняних і зарубіжних літературознавчих студіях» (с. 23-34) містить усього один пункт 1.1.1. «Проблема періодизації творчості письменниці в науково-критичному дискурсі» (с. 35-46). Напевно, відповідно до наповненості підрозділу 1.1., краще було б розділити його на два пункти: 1.1.1. «Наукова рецепція літературної спадщини Д. Лессінг» (с. 23-34) та 1.1.2. «Проблема періодизації творчості письменниці в науково-критичному дискурсі» (с. 35-46).

2) Огляду розвідок генологічної приналежності романів Лессінг у п. 1.1.1. дещо бракує згадки робіт дослідників фантастики, які шукали прийнятні «парасолькові» терміни для творів авторів на кшталт Лессінг, котрі не вписуються в жорсткі літературні канони. Демієн Бродерік називає її жанр трансреалізмом, «асимільованим різновидом» наукової фантастики.

Пітер Бріг висуває термін *span fiction*, тобто проміжний жанр, який поєднує сфери мейнстріму та наукової фантастики, з'єднує «два масиви землі». Янез Стебле нагадує про запропонований Брюсом Стерлінгом термін *slipstream*, за аналогією з *mainstream*: концепція сліпстріму як потоку повітря за будь-яким рухомим об'єктом запозичена з аеродинаміки, тож такі твори генологічно мінливі, оскільки беруть участь у багатьох жанрових комбінаціях і є «інверсійним слідом» традиційної літератури.

3) У Розділі 4 дисертантка аналізує, як балада "The Ice Comes" («Лід наступає») прямо корелює із діалогією «Мара й Данн», «тематизує ідею катастрофи («зледеніння»), що залишилася поза межами романів. У ліро-епічному циклі Д. Лессінг зображує безособову нездоланну крижану стихію, яка вбиває все живе, що апелює до платонівського міфу про печеру» (с. 203 дисертації). Утім, Наталія Проскуріна не згадує про можливий вплив на Лессінг мотиву льоду в англійській жіночій прозі: у «Франкенштейні» Мері Шеллі, «Орландо» Вірджинії Вульф, «Лівій руці темряви» Урсули Ле Гуїн. І, нарешті, роман Анни Каван «Лід», який мав великий вплив на британських фантастів «Нової хвилі», став предметом уваги самої Лессінг в 2006 році. Хотілося б почути думку дисертантки щодо символіки льоду в пізній творчості Лессінг на тлі цього літературного ландшафту.

4) Подекуди трапляються технічні помилки, наприклад, «8) уперше при вивченні пізньої прози» (с. 20).

5) Питання щодо теми історичної пам'яті в романі Лессінг «Ущелина»

Н. І. Криницька відзначила, що, висловлені побажання та зауваження є несуттєвими та не заперечують теоретичної та практичної цінності проведеного дослідження, не ставлять під сумнів цінні результати та висновки, отримані в дисертації Наталії Проскуріної, а пропонують можливі шляхи поглиблення дослідження та вдосконалення презентації отриманих даних. Отже, Проскуріна Н. Ю заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 03 – Гуманітарні науки за спеціальністю 035– Філологія.

4. АНТОНОВА Вікторія Федорівна, кандидат філологічних наук (10.01.04 – Література зарубіжних країн), доцент, доцент кафедри іноземних мов Українського державного університету залізничного транспорту:

Грунтовна робота здобувачки, що досліджує актуальну тему, не може не викликати наукову дискусію та зумовити деякі запитання:

1) Які семантичні нюанси мотиву катастрофи наявні в досліджуваних вами творах Д. Лессінг?

2) Комплекс ініціації достатньо широко вивчається вами на матеріалі діалогії "Мара і Данн". Чи наявний цей комплекс в інших текстах Д. Лессінг пізнього періоду?

3) На вашу думку, які біблійні мотиви можна вважати визначальними в аналізованих творах Д. Лессінг пізнього періоду?

4) Як видозмінюється семантика образу вовка у поезії Д. Лессінг?

Отже, дисертація Наталії Юріївни Проскуріної «Неоміфологізм пізньої прози Доріс Лессінг» є самостійним, цілісним, виконаним на високому науковому рівні дослідженням. Визначена мета роботи досягнута й поставлені в ній завдання розв'язані, її головні результати мають важливе теоретичне й практичне значення. Проскуріна Н. Ю заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 03 – Гуманітарні науки за спеціальністю 035– Філологія.

1. ЧЕРНОКОВА Євгенія Семенівна, доктор філологічних наук (10.01.04 – Література зарубіжних країн), доцент, професор кафедри історії зарубіжної літератури і класичної філології філологічного факультету Харківського національного університету

імені В.Н. Каразіна задала питання щодо нових ознак нової метаморфози в новій міфології. Чернокова Євгенія Семенівна погодилася з висновками рецензента та опонентів щодо актуальності, наукової новизни й практичної цінності роботи Проскуріної Н.Ю. для сучасної філологічної науки. Чернокова Євгенія Семенівна підкреслила, що дисертація Проскуріної Наталії Юріївни «Неоміфологізм пізньої прози Доріс Лессінг» є завершеним науковим дослідженням і відповідає вимогам Постанови Кабінету Міністрів України № 44 від 12.01.2022 р. «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» та наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації». Ураховуючи зазначене, Чернокова Євгенія Семенівна вважає, що Проскуріна Наталія Юріївна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 03 – Гуманітарні науки за спеціальністю 035 – Філологія.

(прізвища, ініціали, наукові ступені, місця роботи, посади, зауваження)

Результати відкритого голосування:

"За" 5 членів ради,
"Проти" 0 членів ради,
"Утримались" 0 членів ради

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує

Проскуриній Наталії
Юріївні

(прізвище, ім'я, по батькові (у разі наявності) здобувача у давальному відмінку)

ступінь / ступеня доктора філософії з галузі знань 03 Гуманітарні науки
(галузь знань)

за спеціальністю
035 Філологія

(код і найменування спеціальності відповідно до Переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти)

Голова разової спеціалізованої вченої
ради

Є. С. Чернокова
(підпис)

Чернокова Є. С.

(прізвище, ініціали)